

Особено мнение на съдията Александър Арабаджиев

Следващото изложение съдържа съображения, поради които съм подписал с особено мнение определението от 5 декември 1995 г. по допустимостта, и т.1 и 2 от постановеното по делото решение. Допълнително излагам и становище по т.3 от диспозитива на решението.

1. Както съм поддържал в особеното си мнение по конституционно дело № 19/95 г., § 6 от преходните и заключителните разпоредби на Конституцията предоставя на Народното събрание мандат по отношение на двете национални електронни медии (БНТ и БНР). Техният институционален статус се определя от § 6, от една страна, и от визирания от него временен статут, от друга.

2. Това е още повече така след постановяването на решение № 16 от 19 септември 1995 г. по к.д. № 19/95 г. С това решение за противоконституционни са обявени отделни разпоредби (абзаци) от временния статут, отнасящи се главно до правомощията на постоянната парламентарна комисия по радиото, телевизията и БТА. След влизането в сила на решението на КС обаче последица от него (от т.2 от него) е и това, че в необявените за противоконституционни части временният статут продължава да действа. Продължава да действа следователно принципното положение, че БНТ и БНР нямат друг институционален статус освен този, който произтича от акта на Великото народно събрание. Това е така, защото ако целият този акт бъде премахнат, двете институции ще се окажат без каквато и да е нормативна опора за съществуването и функционирането си.

Остава естествено и § 6, който непосредствено предоставя на Народното събрание правомощия "по отношение на тези национални институции".

3. Щом като правомощията на Народното събрание имат непосредствен конституционен източник, напълно са важими съображенията за недопустимост на контрола за конституционност от страна на Конституционния съд (КС), развити по повод на к.д. № 19/95 г.

Обстоятелството, че се касае за ново решение на Народното събрание, взето след решението на КС, не създава ново положение, което позволява и ново отношение към

акта на парламента. И решението на 37-ото народно събрание от 13 октомври 1995 г. е издадено на основание на § 6 от преходните и заключителните разпоредби на Конституцията, респ. в рамките на правомощията, които в разглежданата сфера Конституцията е предоставила на парламента. Констатацията, че Народното събрание е действало в рамките на конституционния си мандат, води до недопустимост на контрола за конституционност върху акт, приет в упражнение на този мандат.

4. При това т.1 от въпросното решение е пряка последица от решението на КС по к.д. № 19/95 г. То излиза от разбиране за действие от решението по смисъла на чл.151, ал.2, изр.3 от Конституцията, което не обхваща и отмяната на обявената за противоконституционна разпоредба. Решението на парламента предхожда във времето постановяването, обнародването и влизането в сила на решение № 22 от 31 октомври 1995 г. по к.д. № 25/95 г., с което на решенията на КС се придава отменително действие. Ето защо е напълно разбираемо, че парламентът е излязъл от едно друго схващане по въпроса за последиците на решенията на КС, с които закон (разпоредба от закон) се обявява за противоконституционен.

При положение, че Народното събрание е отменило части (абзаци) от временния статут, които КС е обявил за противоконституционни, това е по-скоро акт на съобразяване с решението на КС, на изпълнение на това решение, отколкото израз на неуважение към конституционната юрисдикция и несъобразяване с постановените от нея решения.

Искането срещу тази част от решението на парламента и отговорът, който то получава в решението на КС, изглеждат емоционални, което пречи да се обясни подходът, възприет след решението на КС по к.д. № 19/95 г.

Тук е уместно да се напомни, че до постановяването и влизането в сила на решение № 22 от 31 октомври 1995 г. по к.д. № 25/95 г. по въпроса за правните последици на решенията на КС съществува дискусия, която по общозадължителен начин е разрешена едва чрез тълкуването, дадено с това решение.

Ето защо на самата реакция на парламента, на способа, по който е реагирано на решение на КС, не може да бъде дадена квалификация за противоконституционност. КС е обявил дадени разпоредби за противоконституционни; Народното събрание, което в този момент не е в състояние да съобрази, че действието на решението на КС включва и отмяната на тези разпоредби, постановява акт, с който изрично ги

отменява и прави това по силата на основно свое правомощие. В най-лошия случай парламентът е отменил вече отменени разпоредби, т.е. актът му съставлява "удар във въздуха". Това означава, че той не поражда правни последици, тъй като целените от него правни последици са били вече настъпили по силата на решението на КС. Щом е така, трябва да е позволено да се запита в какво се състои неговата (на акта на парламента) противоконституционност. И какви са последиците от нейното установяване. Тъй като въпросите са риторични, те обясняват особеното мнение по т.1 от диспозитива на решението.

5. По отношение на т.2 поначало важат общите съображения, развити по-горе относно недопустимостта на контрол за конституционност върху акта на парламента, издаден в рамките на компетентността, която му е предоставена с – 6 от Преходните и заключителните разпоредби на Конституцията. Препращайки към тези съображения и към особеното мнение по к.д. № 19/95 г., намирам за необходимо за пореден път да отбележа, че без § 6 и без временния статут БНТ и БНР биха се оказали деинституционализирани и поради това подлежащи на пряко управление (най-вероятно от изпълнителната власт). Влязлото в сила решение на КС по к.д. № 19/95 г. потвърждава институционалността им, която произтича от временния статут. Тя включва участие на Народното събрание в избирането на ръководителите на двете медии. Запазва се връзката с националната представителна институция, а нормативна основа за обратното, т.е. за статус, при който каквато и да е връзка с държавата (а косвено и с обществото) въобще липсва, няма.

Щом е така, Народното събрание е със запазени правомощия, при чието осъществяване то се подпомага от съответната постоянна комисия по смисъла на чл.79, ал.2 от Конституцията. Впрочем точно така може да се прочете новосъздаденото изречение трето в абзац 2.

6. Във формата на становище по смисъла на чл.32, ал.2 ПОДКС е необходимо да отбележа, че съображенията, поради които е отхвърлено искането за установяване на противоконституционност на "отказа на НС да приеме....текст, регламентиращ право на ефирно време за съдебната власт и за Конституционния съд", не съвпадат с моето виждане.

В решението на КС, както и в това по к.д. № 19/95 г., отново се поддържа, че съдебната власт и Конституционният съд поначало имат право на ефирно време. Нещо повече. Изразено е очакване, че това право ще получи своята реализация чрез

бъдещата законодателна уредба на националните електронни медии.

Намирам такова разбиране за неправилно, защото органите на съдебната власт не се нуждаят от ефирно време. Това, което те извършват при осъществяване на същинските им функции, се артикулира чрез издаваните от тях актове. Че съдът говори чрез своите решения, е банална максима и би трябвало да е излишно тя да бъде напомняна тук. Излишно е също така да се доказва и обосновава, че освен актовете, които постановява, съдът не общува с обществеността и не съществува друга информация, която да е длъжен да ѝ съобщава. Обратно: за съда е характерно - за разлика от органите на другите две власти, една конфиденциалност, при която функционира и която е също част от професионалния и етичен императив за магистратите. Тук аналозиите с другите две власти са неуместни. Именно за съда е жизнено значимо да работи при условията на тайна на съвещанието. Що се отнася до издаваните актове, публичният достъп до тях по принцип не е ограничен, а и на практика съществуват разнообразни форми за тяхното оповестяване.

Разпоредбата на чл.41, ал.2 от Конституцията, на която решението се позовава, установява основно гражданско право и от нея не може да се извлече право на съдебната власт на достъп до медиите.

В основата на тезата, че съдебната власт се явява пренебрегната, стои регламентацията на правото на достъп до ефир, дадена с абзац 13 на временния статут. Като се имат предвид историческия момент и контекст, в който този акт е създаден, обясним е стремежът да се осигурят условия за плурализъм. Но това не означава, че публичните власти имат право на гарантиран достъп. Естествено е той да бъде обезпечаван, когато до обществеността трябва да бъдат отправени неотложни съобщения, но нищо повече. (От органите на съдебната власт в най-голяма степен до подобна необходимост се доближава прокуратурата, когато се налага тя да се обърне към обществеността с цел разкриването или пресичането на престъпление. Но мотивите на искането не изглеждат да изхождат от такова съображение.)